

Föreläsning – kyrkobyggnaden

Denna föreläsning handlar om kyrkobyggnaden och dess måleri, och är i första hand tänkt att användas när ni besöker Torsåkers kyrka. Om ni inte gör ett sådant besök kan den även användas i samband med bildlektionerna där ni använder kyrkans konst till ert skapande. Den kursiva texten är frågor som ni kan diskutera i klassen.

Kyrkan är uppförd ursprungligen på 1200-talet, men har blivit ombyggd senare för att man behövde mer plats. Valven som vi ser idag kallas för stjärnvalv. De byggde man på 1400-talet i tegel. Först var teglet synligt, men strax efteråt täcktes de av så kallade kalkmålningar. Det betyder att man putsar teglet med ett murbruk gjort av kalk, och sedan målar man direkt på kalkputsen, alltså det hårda materialet.

Man vet inte vem som målade, men han kallades för Alfabetmästaren. Han var en svensk kyrkomålare som målade under den senare delen av medeltiden i Sverige. Det var alltså ett par hundra år innan häxprocesserna. Man vet inte vad han hette eller var han kom ifrån, men man vet att det var samma man som runt år 1500 utförde flera kyrkomålningar i kyrkor i dessa trakter. Förutom den här kyrkan har han också utfört måleriet i Ytterlänns kyrka.

Tips! Jämför gärna måleriet här med det i Ytterlännäs, om eleverna har sett det någon gång. Vad är skillnaden? Nämligen att det i Ytterlännäs aldrig har blivit överkalkat, till skillnad från det i Torsåker. Men det har man senare tagit fram igen.

Det vi ser på väggarna är hämtade ut det som är känt som "de fattigas bibel". På den här tiden kunde de allra flesta inte läsa. De som kunde läsa var oftast utbildade präster, eller personer som jobbade inom juridik. Så för att alla andra också skulle kunna ta till sig budskapen i bibeln så fanns de fattigas bibel, som var en bibel med bilder istället för text. Syftet med att de var målade på väggarna var helt enkelt för att kyrkobesökarna skulle lära sig om just de berättelserna, men också för att det skulle vara vackert och respektingivande. Det var något som var kostsamt och ovanligt. Den växtornamentik som vi ser, alltså växtmåleriet, har en stil som brukar kallas för gotisk stil. Detta var den stilen som var som mest populär på 1100-talet, alltså den tidiga medeltiden.

Fråga gärna eleverna om de kan gissa varför man senare kalkade över målningarna. Anledningen var för att många inom kyrkan under en period ansåg att människorna inte lyssnade tillräckligt mycket, för att de blev distraherade av målningarna. Det var en trend som man kan se genom hela Sverige, att man på väldigt många håll kalkade över målningar från medeltiden. Lite senare än så fick man ett annat perspektiv igen, nämligen att målningarna var en viktig del av historien. Det var dessutom många som hade blivit förstörda under åren, och inte många kyrkor från medeltiden finns kvar, så därför valde man att knacka ner putsen och restaurera målningarna.

Se om ni kan identifiera vad det är ni ser på väggarna. Ser ni någon eller något ni känner igen? Vad är det för mönster eller växter som det föreställer? Här finns inga rätt eller fel, utan fokus ligger på att eleverna ska öva på att observera och identifiera, men också föreställa sig vad konstnären kanske kunde ha menat. Till skillnad från mycket konst vi ser idag ska här inte finnas mycket utrymme för egen tolkning. Konstnärens uppgift var att illustrera något konkret som många kunde förstå.